

**UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE ARTĂ TEATRALĂ ȘI
CINEMATOGRAFICĂ „I.L.CARAGIALE” BUCUREȘTI**

REZUMAT

TEZĂ DE DOCTORAT

Posibilitățile trecutului. Reacții contemporane la obsolescența obiectului media

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:

Lect. univ.dr. CHRISTIAN FERENCZ-FLATZ

DOCTORAND:

CHAPELAN LIRI

REZUMAT
TEZĂ DE DOCTORAT

POSSIBILITĂȚILE TRECUTULUI. REACȚII CONTEMPORANE LA
OBSOLESCENȚA OBIECTULUI MEDIA

CUVINTE-CHEIE

Obsolescență, obsolescență media, obiect media, obiect cinematografic, anti-modernitate, consum ostentativ, materie vibrantă, *Variable Media Initiative*, *maintenance and repair studies*, cinema fotochimic, teorie gestuală, arheologie media, arheologie experimentală a mediilor, *New Film History*, arheologie media informală, tutoriale videografice, cinema artizanal, rezistență fotochimică, *hand-made cinema*, *artist-run labs*, Eugène Green, Philippe Garrel, Bill Morrison, *retro*, *vintage*, *faux vintage*, *pastness*, Michel Hazanavicius, Christopher Nolan, Quentin Tarantino, Wes Anderson

Cuprins

Introducere	3
1. Partea I. Obsolescență, obsolescență media, obsolescență cinematografică: arborescențele unui concept	9
1.1. Capitolul 1. Obsolescența: caracteristici, evoluție, tipologii.....	9
1.1.1. Relevanța mecanismelor modei pentru înțelegerea obsolescenței.....	14
1.1.2. Obsolescență și fenomene înrudite la Mathias Rollot.....	18
1.1.3. Istorie și taxonomie a obsolescenței.....	24
1.1.4. „Materia vibrantă” a obsoletului.....	32
1.1.5. Poziționări critice.....	35
1.1.6. <i>Re/up/downcycling</i>	40
1.1.7. <i>Maintenance and repair studies</i>	43
1.2. Capitolul 2. Obsolescența obiectului media.....	48
1.2.1. Definirea obiectului media prin prisma obsolescenței.....	51
1.2.2. Conturarea obsolescenței media prin prisma strategiilor de prezervare.....	57
1.2.3. Scurte considerații despre obsolescență și mediile digitale.....	60
1.3. Capitolul 3. Obsolescență și cinema.....	65
1.3.1. Demersuri patrimoniale și obsolescență filmică.....	67
1.3.2. Posibilitățile de contestare (filmică) a obsolescenței în modernitate.....	69
1.3.3. Obsolescența ca fenomen tehnologic și tematică în cinemaul timpuriu.....	76
1.3.4. Cinematografia digitală - o nouă paradigmă (și) pentru obsolescență?.....	79
1.3.5. Prezență, temporalitate și istorie în cinemaul digital: legături cu obsolescența.....	82
2. Partea a II-a. O cartografiere a replicilor contemporane la obsolescența obiectelor filmice, de la teorie către practică	88
2.1. Capitolul 4. Studiul gesturilor tehnologice obsolete: considerente teoretice.....	92
2.1.1. Teoria gestuală a lui Flusser în studiul obsolescenței media.....	92
2.1.2. Particularitățile gestului tehnic obsolet și studiului acestuia.....	95
2.2. Capitolul 5. Arheologii media.....	106
2.2.1. Ramura kietleriană.....	107
2.2.2. Ramura zielinskiană.....	124
2.2.3. Arheologia mediilor și <i>New Film History</i>	128
2.2.4. Tehnologia între „senzație de stupoare”, familiarizare și obsolescență.....	136
2.2.5. Arheologia experimentală a mediilor.....	142

2.2.6. Arheologia mediilor în spațiul est-european: survol și propuneri de dezvoltare.....	152
2.3. Capitolul 6. Forme de interacțiune informală cu dispozitive media obsolet.....	166
2.3.1. Cazul tutorialelor video destinate utilizării unor dispozitive media obsolete.....	168
2.3.2. Cazul colecțiilor de dispozitive media obsolete.....	182
2.4. Rezistența fotochimică.....	194
2.4.1. Colective și laboratoare de artiști.....	199
2.4.2. Artiști reprezentativi pentru rezistența la obsolescența cinemaului fotochimic.....	214
3. Partea a III-a. Materializări ale recuperării obsolescentului în producția cinematografică.....	239
3.1. Capitolul 8. Producția independentă.....	241
3.1.1. Crezul antimodern al lui Eugène Green.....	245
3.1.2. Philippe Garrel: partea de trecut din prezent.....	260
3.1.3. Estetica ruinelor la Bill Morrison.....	271
3.2. Capitolul 9. Producția comercială.....	282
3.2.1. Consumul estetic-nostalgic al trecutului: taxonomie și exemple.....	282
3.2.2. <i>The Artist</i> : un caz de actualizare aproximativă și imaginativă a lui Baudrillard.....	292
3.2.3. Christopher Nolan: Creating spectacle ‘the hard (and real) way’.....	299
3.2.4. Tarantino: fără istorie nu mai există nici obsolescență.....	313
3.2.5. (Re)animarea inanimatului: filmul de animație și obsolescența.....	326
Concluzii.....	349
Bibliografie.....	355

Contextualizare

Nu există nici acum, la peste un deceniu de la momentul considerat de cei mai mulți ca punctul de basculare către cinematografia digitală, în speță începutul anilor 2010, vreun consens cu privire la natura profundă a acestei schimbări de paradigmă: să fi semnat moartea cinemaului fotochimic, să-i fi amenajat un spațiu retras, dincolo de constrângerile economice ale industriei dominante, unde să se poată dezvolta în răspăr cu evoluția tehnologică, să fi fost doar o transformare de fațadă, fără remanierea sistemului de coduri și tipului de pact stabilit cu spectatorul? În fond, în ce măsură tehnologia este sinonim cu mediul în cazul cinematografeii? Aceste întrebări nici măcar nu au avut timpul să fie explorate sub toate unghiurile, căci modernizarea accelerată a precipitat alte transformări pe care digitalul le-a refractat și le-a augmentat, creând un *pot-pourri* de forme și limbaje interdependente - un supramediu unic în continuă reconfigurare. Dacă există tentația de a folosi noțiunea generică de post-cinema ca pe o prelată aruncată asupra unor problematici nerezolvate, dar a căror relevanță pentru peisajul mediatic actual pare nesemnificativă, ea trebuie combătută activ, întrucât și numai istoria scurtă a cinematografeii ne demonstrează că traseul adoptat de sistemele mediatice se aseamănă mai curând cu o spirală decât cu o linie dreaptă.

Ruptura dintre cinematografia fotochimică și cea digitală și repercusiunile sale în domeniile producției, post-producției, difuzării, vizionării, prezervării și restaurării, dar și a „gândirii-imagine” în sens general (ca revers al imaginii-gândire a lui Deleuze) introduc tematica obsolescenței în miezul studiilor media. Trebuie remarcat de la bun început că obsolescența este caracterizată de dualitatea dintre, pe de-o parte, tranziția manifestărilor sale, acestea constând tocmai într-o stare intermediară pasageră între funcționalitate și ieșire totală din uz, și pe de altă parte, constanța fenomenului în sine și chiar a supraactivității sale în contextul societăților noastre de consum actuale. Efasarea materialității cinemaului la diferite niveluri ale traiectoriei sale, de la idee la experiența de recepție, în favoarea virtualizării ne invită să reflectăm la locul acestei chestiuni în cadrul mai cuprinzător al preocupărilor privitoare la modalitățile noastre de producție și consum, la epuizarea iminentă a resurselor naturale, la relația cu obiectele atât când ele se află în uz, cât și atunci când devin deșeuri, și la repetarea unui tipar nociv de supraconsum și de subvalorizare în cazul obiectelor virtuale. Obsolescența reunește toate aceste problematici, iar aplicarea fenomenului, cu bagajul lui istoric și de semnificații, la tematica mediilor și a cinematografului în special, reprezintă noutatea introdusă de această lucrare, cu scopul de a deschide un câmp extins de subtematici și de a sugera un instrumentar interdisciplinar bogat pentru analizarea schimbărilor tehnologice și corolarului lor de adaptări structurale pe care le-a traversat și va continua fără îndoială să le traverseze mediul audiovizual.

Geneza ideii

Proiectul meu de doctorat a pornit de la un sentiment accentuat de decalaj - atât pe plan personal, cu o parte din manifestările și valorile societăților occidentale (care infiltrează inclusiv periferiile ce încearcă să le copieze modelul), cât și pe plan intelectual, cu interesul dominant al studiilor media pentru configurațiile digitale ale obiectelor lor de studiu, care împinge deseori în irelevanță analiza formele anterioare ale acestora. Un astfel de decalaj se poate manifesta printr-o tendință către paseism, dar și printr-o curiozitate activă cu privire la posibilitățile hibridizărilor fenomenelor trecute și celor actuale, care să le pună pe ambele în perspectivă și să contribuie la îndeplinirea schimbării profunde de model civilizațional pe care ne-o impun crizele prezentului, în primul rând cea climatică. Dintre toate fenomenele majore care ritmează existența cotidiană a societăților noastre, obsolescența se numără printre cele mai multifacetate, servind deopotrivă interesele sistemului capitalist și tinzând să-l împingă către o criză a cererii și ofertei, acestea dislocându-se total din realitățile materiale ale mediului înconjurător; mai mult, obsolescența, întrucât reprezintă etapa mijlocitoare între bun de consum și deșeu, oferă oportunitatea obiectului de a se recentra asupra calităților sale concrete care exced simpla funcție ce i-a fost desemnată, și subiectului de a întrezări posibilități de interacționare cu acesta care să contravină utilizărilor prescrise de producător și de contextul normalizat de utilizare. Aceste interacțiuni nenormate și nenormative se manifestă cel mai plener în planul creației și artei, motiv pentru care obsolescența infrastructurii tehnologice a unui mediu precum cinematograful conține inevitabil germele unor noi forme și limbaje aflate la intersecția dintre tradiție și tatonare, retro-privire și proiectare, reapropriere și inovație.

Pe fondul acestor sentimente și reflecții, dar fără să încerc la acel moment să le dau o coerență conceptuală deosebită, mi-am elaborat lucrarea de disertație în jurul filmului de animație politic și, mai punctat, al chestiunii capacității animației hiperrealiste, a cărei redare cu precădere a chipurilor umane este încă imperfectă și, tocmai din acest motiv, tulburătoare, de a juca rolul unei tehnici distanțatoare în înțelesul brechtian al termenului, așadar de disipare a iluzionismului și de atragere a atenției asupra calității de construct a spectacolului urmărit. Ideea politizării unui stadiu incipient sau unei versiuni depășite a unei anumite tehnologii a continuat să mă preocupe și după încheierea lucrării, mai ales în conjunctură cu problematica vechiului sub forma lui materială: cum am putea să refuncționalizăm „deja produsul” pentru a nu mai consuma resurse prețioase, avansând dincolo de mode și de relația instabilă și insașiabilă cu obiectele pe care o încurajează societățile noastre de consum? Și cum s-ar putea aclimatiza această refuncționalizare cu

imperativul inovației, ce se manifestă implacabil nu doar în domeniul tehnologiilor de vârf sau al bunurilor de larg consum, ci și în cel al artelor sau al producției academice?

Încrucișarea celor două direcții de reflecție a dat naștere primei versiuni a subiectului de cercetare care s-a materializat în final în lucrarea de față, în speță un studiu aplicat asupra cineaștilor revendicat anti-moderni care folosesc tehnologii depășite pentru a critica modelul civilizațional dominant actual. Am evoluat ulterior către o curiozitate mai generală cu privire la întregul evantai de cauze și modalități care subîntind astfel de recuperări, inclusiv cele care se abțin de la orice *parti-pris* ideologic fățiș sau cele care sunt parțial complice cu sistemul dominant. Astfel, principala mea ipoteză de cercetare a devenit faptul că, dincolo de motivațiile, practicile, tradițiile din care decurg, situările în raport cu industria cinematografică și formele pe care le îmbracă în final aceste demersuri de recuperare a unor tehnici filmice obsolete, între ele există afinități puternice. Intenționat sau neintenționat, ele alcătuiesc o hartă relațională ce schițează moduri de utilizare care contravin narațiunii tehnologice liniare tradiționale, pe care inițiatorii acestor demersuri încearcă s-o înlocuiască cu un model reticular sau în spirală mai apt să abordeze viitorul fără să se detașeze, prin renegare, uitare sau panteonizare, de trecut.

Metodologie

Am înțeles deci că lucrarea mea va fi una mai curând exploratorie, în lipsa unei literaturi de specialitate care să abordeze în mod susținut și detaliat chestiunea practicilor de recuperare a tehnicilor cinematografice obsolete în demersuri la fel de bine practice cât și teoretice. Explorarea nu are însă să se realizeze în lipsa totală a resurselor, ci mai curând alternând între, pe de-o parte, compilarea unor studii deja existente, în urma extragerii din ele a informațiilor referitoare la aspectele mai cunoscute ale subiectului meu (precum atașamentul pentru peliculă al unor cineaști majori ai industriei comerciale de film ca Tarantino, Nolan sau Wes Anderson), acestea fiind abordate însă cel mai adesea dintr-o altă optică și cu alte interese de cercetare în vizor, și pe de altă parte, defrișarea unor domenii drastic subreprezentate sau chiar complet ignorate până în momentul de față de studiile media (ca în cazul demonstrațiilor videografice de utilizare de aparatură obsoletă).

Am ales să plasez fenomenul obsolescenței în centrul întregii cercetări: m-a interesat imbricarea lui cu modernitatea și cu strategiile de alimentare permanentă a cererii puse în practică de agenții economici ai capitalismului de consum; de asemenea, diferențele subtile care îl deosebesc de noțiuni înrudite, dar fie prea generale (precum vechiul), fie vădind o altă intenționalitate și/sau o altă materialitate (precum uzatul, perimatul sau desuetul), toate fiind totuși esențiale pentru definirea negativă a subiectului de interes. De asemenea, m-a atras provocarea

intelectuală de a extinde obsolescența (un fenomen ce este uneori utilizat și în legătură cu entități imateriale sau măcar non-obiectuale - cu precădere ființa umană -, dar care rămâne totuși cu precădere o manifestare care atacă materia) la categoria obiectelor media și mai ales a obiectelor filmice, din moment ce acestea au o dublă natură tangibilă și abstractă, prin infrastructura tehnologică, respectiv prin conținuturi.

Am realizat necesitatea începerii lucrării cu o analiză istorică care să retraseze conceptul de obsolescență cel puțin pe perioada dezvoltării și consolidării actualului nostru model de societate de consum, așadar începând cu finalul secolului XIX, și cu elaborarea unei taxonomii a fenomenului în funcție de tipul de pagubă pe care îl produce în obiect (la nivelul funcționalității, a design-ului, a psihologiei utilizatorului, a valenței ideologice, a atractivității economice etc.). Mai departe, acest survol istoric a trebuit să fie aplicat și restrângerilor progresive ale noțiunii de obsolescență, mai întâi la categoria obiectelor media, iar apoi la cea a obiectelor cinematografice (în primul caz, am explorat tipurile de soluții de preservare înaintate de instituțiile de patrimoniu dedicate artelor tehnologice și în al doilea caz, reacțiile la obsolescență în cadrul cinematografului timpuriu, considerată atât ca tip de constrângere economică, dar și ca subiect de narațiune).

Cea mai importantă strategie de cercetare utilizată pe parcursul lucrării este metoda de analiză critică a literaturii de specialitate din diversele domenii care conlucrează pentru a forma problematica obsolescenței obiectului media. Trebuie din nou să insist asupra faptului că literatura de specialitate care să abordeze direct subiectul principal al lucrării mele este extrem de restrânsă, singurul text pe care l-am descoperit în cercetarea mea preliminară care să încerce o clasificare a diverselor modalități de recuperare a moștenirii tehnologice a mediului cinematografic fiind articolul lui Thomas Elsaesser, *Media Archaeology as the Poetics of Obsolescence*.

Am ales de asemenea să selectez o serie de studii de caz, variând de la un film anume, opera integrală a unui cineast, un curent sau o mișcare care împărtășesc centre de interes, etici și procedee de lucru comune, la subramurile unor discipline academice, cu care am particularizat discuțiile mai generale privind motivațiile și istoriile intelectuale ale diverse modalități contemporane de recuperare a unor tehnologii cinematografice obsolete. Trebuie precizat că unele analize, precum cea vizând demersurile vernaculare de arheologie media care înfloresc în mediul *online*, reprezintă contribuții metodologice semnificative, în măsura în care dezvăluie interesul acestor obiecte audiovizuale ce preiau, prelucrează în registrul propriu și în final extind preocupările unor discipline academice aflate în plin avânt.

Structură

Mi-am gândit lucrarea ca pe o hartă a reacțiilor contemporane la obsolescența a diverse tehnologii cinematografice, așadar mi s-a părut necesar să încep printr-un soi de legendă, prezentată însă sub o formă mult mai extinsă și mai densă teoretic. Acesta este deci rolul principal al primei părți a lucrării: să funcționeze ca o desfacere a fenomenului obsolescenței, ocazie pentru numeroase excursuri interdisciplinare necesare înainte de toate pentru a disipa o parte din indeterminarea care îl însoțește de obicei.

Primul capitol îndeplinește rolul plasării punctelor cardinale, mai ales istorice, în funcție de care voi înțelege obsolescența în continuarea lucrării, și insistă asupra distincțiilor dintre obsolescență și, pe de-o parte, mecanismele modei așa cum sunt ele teoretizate în principal de Georg Simmel și Wolfgang Fritz Haug, și pe de altă parte, noțiuni asemănătoare, dar nicidecum echivalente precum demodatul, desuetul și perimatul. Mai departe, capitolul explorează felul în care tendințe recente în revalorizarea inanimatului, precum conceptul lui Jane Bennett de „materie vibrantă”, dar și dezvoltări aflate la frontiera dintre teorie și practică (precum disciplina *maintenance and repair studies*) ori noțiuni care au devenit nelipsite din vocabularul ce structurează relația noastră cu elementele materiale care alcătuiesc spațiul nostru de viață (cum ar fi cele de *re/up/downcycling*) se repercutează asupra înțelesului mereu fluctuant al obsolescenței.

Capitolul doi începe aplicarea fenomenului la categoria obiectelor media, ghidându-se cu ajutorul a două întrebări centrale interconectate: În ce fel obiectul media, atât în termeni de infrastructură tehnologică de producție, difuzare și consum, cât și de conținuturi intangibile, contribuie la înțelegerea mecanismelor obsolescenței? Și, în sens invers, în cel fel obsolescența, pe care am început s-o conturăm datorită aportului capitolului precedent, contribuie la precizarea noțiunii extrem de vaste de obiect media? Câteva indicii pot fi găsite în metodele de preservare puse în practică de instituțiile care au în păstrare lucrări artistice determinate, fie la nivelul producției, al difuzării sau al amândurora, de o infrastructură tehnologică complexă și amenințată de sau deja pradă obsolescenței. De asemenea, bulversările provocate de digital (deși sunt departe de a putea fi privite ca un eveniment istoric stabilizat și deci studiabil fără șansa unor evoluții ulterioare care să repună toate concluziile în chestiune) invită la o reevaluare a noțiunii de obsolescență și chiar de trecut per ansamblu, întrucât propun o logică a ciclicității și a recuperării aflată la intersecția dintre, pe de-o parte, o dinamică culturală și economică eventual previzibilă, în măsura în care ea dictează și alte fenomene de modă cu o istorie mai îndelungată, și pe de altă parte caracterul aleatoriu al algoritmilor

Capitolul trei adaugă câmpului obsolescenței restricția suplimentară a obiectului cinematic, deci o formă specifică de obiect media, care vine la rândul lui cu nuanțări și precizări aduse înțelegerii fenomenului, mai ales în ceea ce privește criteriile ce determină bascularea în obsolescență a tehnicilor cinematografice, interesele economice care le subîntind și

formele culturale pe care aceste schimbări le îmbracă. În cadrul acestei discuții, se ivesc chestiunile supradeterminării mediului cinematografic de către proiectul modernității și posibilității contestării acestuia din urmă prin intermediul filmului, și desigur, cea a cinematografului digitale, a cărei prelucrare specifică a experiențelor prezenței, temporalității și istoriei are numeroase tangențe cu efectele obsolescenței asupra construcției identității și colective a subiecților.

Partea a doua a lucrării este gândită ca o desfășurare a evantaiului de demersuri de recuperare a tehnicilor filmice obsolete, luând pe post de principiu ordonator concretețea gesturilor pe care acestea le mobilizează, mergând de la polul pur teoretic (gesturi intelectuale) până în pragul celui strict practic (gesturi fizice, de utilizare efectivă a dispozitivelor). Această parte își propune deci să realizeze o taxonomie a replicilor contemporane la obsolescența filmică, accentuând utilitatea noțiunii extinse de gest în reunirea unor demersuri altfel derutant de diverse în termeni de scopuri, subtexte ideologice, punere în practică și rezultate.

După un prim capitol - capitolul patru - dedicat expunerii unor considerente teoretice referitoare la studiul gesturilor tehnologice obsolete și adunării de instrumente care ar putea fi utile în înțelegerea impactului fenomenului obsolescenței nu doar asupra mașinărilor, ci și asupra corolei de operațiuni fizice și intelectuale pe care utilizarea lor le suscită, încep să populez axul trasat între polul teoretic și cel practic al reîntrebuințării contemporane ale tehnicilor cinematografice obsolete, debutând cu multitudinea de direcții de cercetare reunite sub denumirea de „arheologii media.” Acestea merg de la gândirea tehnodeterministă a lui Friedrich Kittler la experiențele de resenzorializare propuse de subdisciplina arheologiei experimentale a mediilor.

Capitolul șase se apleacă asupra practicilor vernaculare de utilizare a unor dispozitive obsolete, aflate într-un unghi mort al celei mai mari părți a cercetărilor academice din domeniu, și asupra logicii colecționării, unde interesul pentru vechi se poate situa oriunde la intersecția dintre estetism, spirit enciclopedic, simț artistic și speculație economică.

În prelungirea acestor practici vernaculare încă centrate pe dispozitive, avansăm către demersuri ce tratează aparatele mai mult ca un mijloc de obținere a unei forme anume de expresie artistică, expresie care rezidă mai mult în procesele de experimentare cu materia, de hibridizare a temporalităților organice și tehnologice și de partaj de cunoștințe decât în rezultatul propriu-zis. Așadar capitolul șase trece în revistă istoria laboratoarelor fotochimice administrate de artiști, dezvoltarea lor direct proporțională cu declinul industriei filmului analog și rețeaua de evenimente și spații culturale care le înconjoară.

În sfârșit, capitolul șapte este dedicat filmelor zise „artizanale,” realizate în afara industriei cinematografice comerciale, dar și în afara normelor de *arthouse cinema*, cu o infrastructură tehnologică minimă, dar a cărei întrebuintare este caracterizată de o etică a respectului om-natură

și o gândire exploratorie și imaginativă în limitele materialității specifice a dispozitivului. Printre cineaștii abordați se numără Esther Urlus, Emmanuel Lefrant, Charlotte Pryce sau Karol Doing. Trebuie notat faptul că, pe axul conducând dinspre teoretic înspre practic, am ales să plasez acest tip de cinema artizanal înaintea polului practic (pe care îl tratez în partea a treia a lucrării), întrucât demersurile în cauză, deși presupun gesturi aplicate de producție a unui obiect audiovizual, implică o parte cel puțin la fel de consistentă de gesturi teoretice, de reflecții asupra mediului care capătă o formă scrisă, separată de film.

Partea a treia a lucrării și ultima se concentrează deci asupra polului practic al reîntrebuințării contemporane a tehnicilor cinematografice obsolete, fiind alcătuită majoritar din studii punctuale asupra unor filme sau operelor integrale ale unor cineaști care se situează în răspăr cu utilizările preponderente ale tehnologiilor filmice. Am hotărât să departajez analizele acestor filme atât pe baza marginalității, respectiv a centralității lor față de modelul de producție dominant, cât și a tipului de public vizat. Deși noțiunile de film independent și film comercial sunt invariabil reductive, ele se dovedesc utile în studierea chestiunii obsolescenței, în măsura în care strategiile de argumentare a folosirii tehnicilor obsolete în producția filmelor și tipul de pact realizat cu finanțatorii publici sau privați, colaboratorii, publicul sau critica variază în funcție de conformitatea sau neconformitatea produselor finale cu normele industriei.

Primul capitol din secțiune începe așadar cu cineaștii din zona independentă, dintre care am ales să mă opresc asupra lui Eugène Green, Philippe Garrel și Bill Morrison, în ordine descrescătoare a virulenței criticii lor a modernității și a pregnanței liniei de demarcație pe care o trasează între ei și modelul de producție cinematografică dominant. Pentru fiecare am adoptat un alt set de instrumente conceptuale: în cazul lui Eugène Green, propria lui teorie foarte elaborată cu privire la cronologia declinului civilizației occidentale și necesitatea de a reveni la perspectiva pre-iluministă, mai exact barocă; în cazul lui Philippe Garrel, o restrângere a atenției asupra ultimei sale perioade creative, marcată atât de evoluții la nivelul tehnologiei cinematografice, care se resimt sub formă de ecouri îndepărtate în practica și narațiunile cineastului, cât și de mutații la nivelul stilului și tematicilor proprii, cu introducerea unei noi generații în trupa lui de actori; și în cazul lui Bill Morrison, paralele cu estetica ruinelor.

În capitolul nouă, ce tratează cineaștii comerciali, fac apel la trei noțiuni esențiale în discutarea utilizării obsoletului atât în spatele cât și în fața camerei în contextul unor producții țintite către publicul larg, în speță cele de *vintage*, *faux-vintage* și *retro*, mobilizând scrieri de Baudrillard, Stefano Baschiera și Elena Caoduro și Katarina Niemeyer. Cele trei concepte servesc, alături de diverse texte critice, analizării unor filme de Michel Hazanavicius, Christopher Nolan, Quentin Tarantino și Wes Anderson. Aceste viziuni auctoriale comunică atât între ele, cât și, mai

surprinzător, cu cele ale cineaștilor independenți abordați anterior și chiar cu demersurile preponderent teoretice din partea a doua, mai ales în cazul unor problematici majore cum ar fi reprezentarea istoriei, canalizarea ori instrumentalizarea nostalgiei sau propagarea unor grile de înțelegere a lumii alternative.

Concluzie

Rezumat cât de condensat cu putință, lucrarea mea de doctorat dorește să afirme că a evoca problematica obsolescenței în legătură cu cinemaul nu echivalează deloc cu a redeschide eterna dezbatere a morții cinemaului versus morții unei ipostaze a cinemaului (precum cinemaul fotochimic), ci mai curând cu a observa constituirea unui spațiu de libertate permis de ieșirea din normativitatea regimului tehnologic dominant ; spațiu care poate fi recolonizat de aceleași interese economice și coduri culturale, sau poate fi dimpotrivă cultivat ca o parcelă fertilă de rezistență și diferență. Studiul meu este la fel de mult un demers științific, cât și unul (discret) militant, iar structura lui reticulară și diversitatea manifestărilor descrise vor constitui într-un scenariu ideal o hartă inițială care să ghideze alte cercetări ce vor plasa mediul audiovizual în centrul discuțiilor indispensabile despre materialitate și dematerializare, (supra)abundență, sobrietate și reîntrebuințare a obiectualului.

Bibliografie

ABBAS, Ackbar, „Walter Benjamin's Collector: The Fate of Modern Experience”, *New Literary History*, vol. 20, nr. 1, toamna 1988, pp. 217-237

ADAMSON, Glenn (coord.), *Industrial Strength Design. How Brooks Stevens Shaped Your World*, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 2005

ADAMSON, Glenn, *Thinking Through Craft*, Bloomsbury, Londra, New York, 2007

ADORNO, Theodor W., „The Curious Realist: On Siegfried Kracauer”, *New German Critique*, nr. 54, toamna 1991, pp. 159-177

AGUILERA SKVIRSKY, Salomé, *The Process Genre: Cinema and the Aesthetic of Labor*, Duke University Press, Durham, 2020

ANDERS, Günther, *Obsolescența omului: despre suflet în epoca celei de-a doua revoluții industriale. Vol. I*, trad. Lorin Ghiman, editura Tact, Cluj Napoca, 2013

ANDERS, Günther, *Obsolescența omului: despre suflet în epoca celei de-a doua revoluții industriale. Vol. II*, trad. Lorin Ghiman, editura Tact, Cluj Napoca 2016

AZOURY, Philippe, *Philippe Garrel en substance*, Capricci Editions, Nantes, 2013

BARTHES, Roland, *Notes sur la photographie*, Gallimard, Paris, 1980

BARTHES, Roland, *Système de la mode*, Éditions du Seuil, Paris, 2002

BASCHIERA, Stefano, CAODURO, Elena, „Retro, faux-vintage, and anachronism: When cinema looks back”, *NECSUS European Journal of Media Studies*, nr. 4, vol. 2, septembrie 2015, pp. 143-163

BAUDRILLARD, Jean, *Pour une critique de l'économie politique du signe*, Gallimard, Paris, 1972

BAUDRILLARD, Jean, *Simulare și Simulacru*, trad. Sebastian Big, Idea Design and Print, Cluj, 2008

BAUDRY, Jean Louis, *L'Effet cinéma*, Albatros, Paris, 1978

BAZIN, André, *Ce este cinematograful? Vol. 1.*, trad. Andreea Rațiu, Andrei Rus, Gabriela Filippi, Andreea Chiper, Andrei Gorzo, Polirom, București, 2022

BENJAMIN, Walter, *Illuminations*, Schocken Books, New York, 1968

BENJAMIN, Walter, *The Writer of Modern Life. Essays on Charles Baudelaire*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, Londra, 2006

BENNETT, Jane, *Vibrant Matter. A Political Ecology of Things*, Duke University Press, Durham, Londra, 2010

BLASZCZYK, Regina Lee, WUBS, Ben (coord.), *The Fashion Forecasters: A Hidden History of Color and Trend Prediction*, Bloomsbury Visual Arts, Londra, 2018

BLOK, Anders, FARIÁS, Ignacio, ROBERTS, Celia (coord.), *The Routledge Companion to ActorNetwork Theory*, Routledge, New York, 2020

BOLLMANN, Stefan, FLUSSER, Edith (coord.), *Kommunikologie*, S. Fischer Verlage, Frankfurt am Main, 1998

BOLTON, John, „Digital Cinema: A False Revolution”, *October*, vol. 100, 2002, pp. 99–114

BORDWELL, David, THOMPSON, Kristin, “Linearity, Materialism and the Study of Early American Cinema,” *Wide Angle*, vol. 5, nr. 3, 1983, pp. 4-15

BRECHT, Bertolt, *Viața lui Galilei*, trad. Emma Beniuc, Editura Univers, București, 1972

BRENEZ, Nicole, LEBRAT, Christian (coord.), *Jeune, dure et pure ! Une histoire du cinéma d'avant-garde et expérimental en France*, Cinémathèque Française, Paris, 2001

BURGES, Joel, *Out of Sync and Out of Work History and the Obsolescence of Labor in Contemporary Culture*, Rutgers University Press, New Brusnik, Newark, Londra, 2018

BUTOR, Michel, *Passage de Milan*, Editions de Minuit, Paris, 1954

CATANESE, Rossella, PARIKKA, Jussi, „Handmade films and artist-run labs: The chemical sites of film’s counterculture”, *NECSUS. European Journal of Media Studies*, vol. 7, nr. 2, 2018, pp. 43–63

CHERCHI-USAI, Paolo, *The Death of Cinema: History, Cultural Memory and the Digital Dark Age*, BFI, Londra, 2001

CHESTERS, Tim, BANKS, Kathryn (coord.), *Movement in Renaissance Literature*, Palgrave Macmillan, Londra, 2017

COLLINGWOOD, R.G., *The Idea of History: Revised edition with Lectures 1926-1928*, Oxford University Press, Oxford, New York, 1994

COMOLLI, Jean-Louis, *Technique et idéologie. Cinéma contre spectacle*, Verdier, Paris, 2009

COMPAGNON, Antoine, *Les Antimodernes de Joseph de Maistre à Roland Barthes*, Collection Folio Essais, Gallimard, Paris, 2016

CRESSWELL, Robert, „Techniques et culture : les bases d’un programme de travail”, *Techniques & Culture*, nr. 54-55, 2010 [1976]

CROTHERS DILLEY, Whitney, *The Cinema of Wes Anderson. Bringing Nostalgia to Life*, Wallflower Press, Londra, New York, 2017

DE LANDA, Manuel, *A Thousand Years of Nonlinear History*, Zone Books, New York, 1997

DELLA NOCE, Elio, MURARI, Lucas (coord.), *Expanded Nature: Écologies du cinéma expérimental*, Light Cone Editions, Paris, 2022

DELEUZE, Gilles, *Cinema 2. Imaginea timp*, trad. Ștefana și Ioan Pop-Curșeu, Editura Tact, Cluj, 2013

DEVILLE, Vincent, „Incidence du changement de position de l’observateur sur l’observation d’un objet: Parallaxe (2017) de Nominoë”, *Cahier Louis Lumière nr. 12: Arts filmiques et expérimentations optiques contemporaines*, 2019, pp. 153-166

DIDI HUBERMAN, Georges, *The surviving image : phantoms of time and time of phantoms : Aby Warburg’s history of art*, The Pennsylvania State University Press, University Park, 2017

DOING, Karel, „Phytograms: Rebuilding Human–Plant Affiliations”, *Animation*, vol. 15, nr. 1, 2020, pp. 22-36

EDGERTON, David, *The Shock of the Old: Technology and Global History Since 1900*, Profile Books, Londra, 2006

EFRON, David, *Gesture and Environment*, King’s Crown Press, New York, 1941

ELLIOTT, Michael A., MALVAR, Henrique, MAASSEL, Lindsey L. *et al.*, “Eye-controlled, power wheelchair performs well for ALS patients”, *Muscle Nerve*, nr. 60, 2019, pp. 513–519

ELSAESSER, Thomas, “The New Film History” *Sight & Sound*, vol. 55, nr. 4, 1986, pp. 246–251

ELSAESSER, Thomas, “The New Film History as Media Archaeology” *CiNéMAS*, vol. 14, nr. 2–3, 2004, pp. 75–117

ELSAESSER, Thomas, “Media archaeology as Symptom,” *New Review of Film and Television Studies*, vol. 14, nr. 2, 2016, pp. 181-215

ELSAESSER, Thomas, *Film History as Media Archeology. Tracking Digital Cinema*, Amsterdam University Press, Amsterdam, 2016

FAVAREAU, Donald (coord.), *Essential Readings in Biosemiotics*, Springer, Dordrecht, 2010

FICKERS, Andreas, VAN DEN OEVER, Annie, *Doing Experimental Media Archaeology: Theory*, De Gruyter, Berlin, Boston, 2022

FINKIELKRAUT, Alain, *Le Mécontemporain : Péguy, lecteur du monde moderne*, Gallimard, Paris, 1991

FIRENZE, Paul, „Spirit photography: how early spiritualists tried to save religion by using science”, *Skeptic*, vol. 11, nr. 2/2004

FLUSSER, Vilém, *Pentru o filosofie a fotografiei. Texte despre fotografie*, trad. Aurel Codoban, Idea Design & Print, Cluj, 2003

FLUSSER, Vilém, *Gesturi*, trad. Aurel Codoban, Maria-Magdalena Anghelescu, Claudiu Gaiu, Idea Design & Print, Cluj, 2015

FORSTER, Chris, *Modernism and Its Media*, New Modernism Series, Bloomsbury Academic, Londra, 2022

FURBY, Jacqueline, JOY, Stuart (coord.), *The Cinema of Christopher Nolan: Imagining the Impossible*, Wallflower Press, Londra & New York, 2015

GEHMAN, Chris, REINKE, Steve (coord.), *The Sharpest Point: Animation at the End of Cinema*, YYZ Books, Toronto, 2005

GOUVEIA MONTEIRO, Helena, „Media Archaeology as Film Practice—The Werner Nekes Collection”, *International Journal on Stereo & Immersive Media*, vol. 5, nr. 1/2021, pp. 58-73

GREEN, Eugène, *Les atticistes*, Gallimard, Paris, 2012

GUNNING, Tom, „An aesthetic of astonishment: Early film and the (in) credulous spectator”, *Art and text* vol. 34, nr. 1, 1989, pp. 31-45

GUNNING, Tom, *Re-Thinking Media Change: The Aesthetics of Transition*, MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 2003

GUSMAN, Tancredi, *Reconstructing Performance Art Practices of Historicisation, Documentation and Representation*, Routledge, New York, 2023

HALL, Nick, ELLIS, John (coord.), *Hands on Media History: A New Methodology in the Humanities and Social Sciences*, Routledge, Londra, New York, 2020

HANSEN, Eirik Frisvold, „Symptoms of Desire: Colour, Costume, and Commodities in Fashion Newsreels of the 1910s and 1920s”, *Film History*, vol. 21, nr. 2, 2009, pp. 107-121

HARKEMA, Gert Jan, ROSENDAAL, André, „From cinematograph to 3D model: how can virtual reality support film education hands-on?”, *Early Popular Visual Culture*, vol. 18, nr. 1, 2020, pp. 70-81

HAUG, Wolfgang Fritz, *Critique of Commodity Aesthetics. Appearance, Sexuality and Advertising in Capitalist Society*, trad. Robert Bock, Polity Press, Cambridge, 1986

HERTOGS, Daan; DE KLERK, Nico (coord.), *Uncharted Territory: Essays on Early Nonfiction Film*, Stichting Nederlands Filmmuseum, Amsterdam, 1997

HERTZ, Garnet, PARIKKA, Jussi, „Zombie Media: Circuit Bending Media Archaeology into an Art Method”, *Leonardo*, nr. 5, vol. 45, 2012, pp. 424-430

HERZOGENRATH, Bernd (coord.), *The Films of Bill Morrison: Aesthetics of the Archive*, Amsterdam University Press, 2018

HETZLER, Florence M., „The Aesthetics of Ruins: A New Category of Being”, *The Journal of Aesthetic Education*, vol. 16, nr. 2/1982), pp. 105-108

HOLTORF, Cornelius, „On Pastness : A Reconsideration of Materiality in Archaeological Object Authenticity”, *Anthropological Quarterly*, 86, 2013, pp. 427-444

HOLUB, Robert, *Crossing Borders: Reception Theory, Poststructuralism, Deconstruction*, University of Wisconsin Press, 1992

HUHTAMO, Erkki, „Elements of screenology: Toward an Archaeology of the Screen”, *Navigationen - Zeitschrift für Medien- und Kulturwissenschaften*, vol. 6, nr. 2, 2006, pp. 31–64

HUHTAMO, Erkki, *Illusions in Motion. Media Archaeology of the Moving Panorama and Related Spectacles*, MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 2013

HUHTAMO, Erkki, GALILI, Doron, „The pasts and prospects of media archaeology”, *Early Popular Visual Culture*, nr. 18, vol. 4, 2020, pp. 333-339

IKONIADOU, Eleni, WILSON, Scott (coord.), *Media after Kittler*, Rowman and Littlefield International, Londra, 2015

ILLICH, Ivan, *La convivialité*, Éditions du Seuil, Paris, 1973

INGOLD, Tim, „Materials Against Materiality”, *Archaeological Dialogues*, vol. 14, nr. 1, 2007, pp. 1-16

INGOLD, Tim, *Making: Anthropology, Archaeology, Art and Architecture*, Routledge, Londra, 2013

JAUSS, Hans-Robert, „Literary History as a Challenge to Literary Theory,” *Towards an Aesthetic of Reception*, trad. Timothy Bahti, University of Minnesota Press, Minneapolis, 1982

KEIDL, Philipp Dominik, „Toward a Public Media Archaeology: Museums, Media, and Historiography”, *The Moving Image: The Journal of the Association of Moving Image Archivists*, vol. 17, nr. 2, toamnă 2017, pp. 20-39

KENDON, Adam, *Gesture: Visible Action as Utterance*, Cambridge University Press, 2004

KITTLER, Friedrich A., *Gramophone, Film, Typewriter*, trad. Geoffrey Winthrop-Young și Michael Wutz, Stanford University Press, Stanford, California, 1999.

KITTLER, Friedrich A., „Technologies of Writing: Interview with Friedrich A. Kittler”, *New Literary History*, nr. 27, vol. 4, 1996, pp. 731-742

KITTLER, Friedrich A., *Discourse Networks 1800/1900*, trad. Michael Metteer, Chris Cullens, Stanford University Press, Stanford, California, 1990

KNOWLES, Kim, „Self-skilling & home-brewing: some reflections on photochemical film culture”, *Millennium Film Journal*, Vol. 60, toamna 2014, pp. 20–27

KNOWLES, Kim. *Experimental Film and Photochemical Practices*, Palgrave Macmillan, Londra, 2021

KOLNAI, Aurel, *On Disgust*, MIT Press, Chicago, La Salle, 2004

LEMON, Lee T., REIS, Marion J. (coord.), *Russian Formalist Criticism. Second Edition*, University of Nebraska Press, Lincoln, 2012

LEMONNIER, Pierre, „Elements for an Anthropology of Technology”, *Anthropological papers/ Museum of Anthropology*, University of Michigan, nr. 88, 1992

LÖFFLER, Petra, „Towards a new media archaeology? A report on some books and tendencies”, *NECSUS. European Journal of Media Studies*, vol. 1, nr. 1, 2012, pp. 174-180

MACDONALD, Scott, „Orpheus of Nitrate: The Emergence of Bill Morrison”, *Framework: The Journal of Cinema and Media*, vol. 57, nr. 2/2016

MARCHAND, Roland, *Advertising the American Dream: Making Way for Modernity, 1920-1940*, University of California Press, Berkeley, Los Angeles, Londra, 1986

MARKS, Laura U., *The Skin of the Film: Intercultural Cinema, Embodiment, and the Senses*, Duke University Press, Durham, 2000

MARX, Karl, ENGELS, Friedrich, *Opere. Volumul 24*, Editura Politică, București, 1967

MARTIN, Adrian, „A Cinema of Intimate Spectacle: The Poetics of Philippe Garrel”, *Cinéaste*, vol. 34, nr. 4/2009, pp. 37-41

MEINHOLD, Roman, *Fashion Myths. A Cultural Critique*, Transcript-Verlag, Bielefeld, 2014

MEUNIER, Jean-Pierre, *Les Structures de l'expérience filmique: L'Identification filmique*, Librairie Universitaire, Louvain, 1969

MISA, Thomas J., BREY, Philip, FEENBERG, Andrew (coord.), *Modernity and Technology*, MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 2003

MORI, Masahiro, „The uncanny valley”, *IEEE Robotics and Automation Magazine*, trad. K.F. MacDorman și Norri Kageki, vol. 19, nr. 2, 2012, pp. 98–100

MORTON, Timothy, „Zero Landscapes in the Time of Hyperobjects”, *Graz Architectural Magazine*, vol. 7, 2011, pp. 78-87

MORTON, Timothy, *Hyperobjects: Philosophy and Ecology after the End of the World*, University of Minnesota Press, Minneapolis, 2013

MUSTAȚĂ, Dana, *The Power of Television: Including the Historicizing of the Live Romanian Revolution* (teză de doctorat), Universitatea din Utrecht, 2011

NELSON, George, „Obsolescence”, *Perspecta*, vol. 11, 1967, pp. 170-176

NICODEMOS, Monise, *Le Cinéma argentique au XXIe siècle. Obsolescence et réinvention*, Presses Universitaires de Provence, 2023

NIEMEYER, Katharina, „A theoretical approach to vintage: From oenology to media”, *NECSUS European Journal of Media Studies*, nr. 4, vol. 2/2015, pp. 85-102

NIEMEYER, Katharina (coord.), *Media and nostalgia: Yearning for the past, present and future*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2014

NIETZSCHE, Friedrich Wilhelm, *Opere complete : Nașterea tragediei : Considerații inactuale I-IV : Scrieri postume 1870-1873*, trad. Simon Dănilă, Editura Hestia, Timișoara, 1998

NOORDEGRAAF, Julia et al. (coord.), *Preserving and Exhibiting Media Art: Challenges and Perspectives*, Amsterdam University Press, 2013

OGILVIE, Sheilagh, „The Economics of Guilds”, *Journal of Economic Perspectives*, vol. 28, nr. 4, toamna 2014, pp. 169-192

PACKARD, Vance, *The Waste Makers*, David McKay, New York, 1960

PARIKKA, Jussi, *Digital Contagions. A Media Archaeology of Computer Viruses*. Peter Lang, New York, 2007

PARIKKA, Jussi, *Insect Media. An Archaeology of Animals and Technology*, University of Minnesota Press, Minneapolis, 2010

PILCHER, Jeffrey M. *Food in World History*, Routledge, Londra, New York, 2006

PLASSERAUD, Emmanuel, *L'art des foules: Théories de la réception filmique comme phénomène collectif en France (1908-1930)*, Presses universitaires du Septentrion, Villeneuve d'Ascq, 2011

PIERCE, David, „The Legion of the Condemned - Why American Silent Films Perished”, *Film History*, vol. 9, nr. 1, 1997, pp. 5–22

ROBERTS, Ben, GOODALL, Mark (coord.), *New Media Archaeologies*, Amsterdam University Press, 2019

ROCHE, David, *Quentin Tarantino: Poetics and Politics of Cinematic Metafiction*, University Press of Mississippi, 2018

RODOWICK, David Norman, *The Virtual Life of Film*, Harvard University Press, Cambridge Massachusetts, Londra, 2007

ROLLOT, Mathias, *L'obsolescence : Ouvrir l'impossible*, Métis Presses, Geneva, 2016

RUDELL, Caroline, WARD, Paul (coord.), *The Crafty Animator: Handmade, Craft-Based Animation and Cultural Value*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2019

SAVCHUK, Svetlana. „On the diachronic aspect of gestural communication”, *Languages and Modalities*, vol. 1/2021, pp. 95-107

SCONCE, Jeffrey, *Haunted Media. Electronic Presence from Telegraphy to Television*, Duke University Press, Durham, 2000

SCOTT, MacKenzie, MARCHESSAULT, Janine (coord.), *Process Cinema: Handmade Film in the Digital Age*, McGill-Queen's University Press, Montreal, Kingston, 2019

SERRES, Michel, *Les cinq sens*, Grasset, Paris, 1985

SIMMEL, Georg, „Fashion”, *American Journal of Sociology*, vol. 62, nr. 6, mai 1957, pp. 541-558

SINGER, Ben, *Melodrama and Modernity: Early Sensational Cinema and Its Contexts*, Columbia University Press, 2001

SLADE, Giles, *Made to Break. Technology and Obsolescence in America*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, Londra, 2006

STAFFORD, E. S., „Product Death Dates-A Desirable Concept?”, *Design News*, vol. 13, nr. 24, 24 noiembrie 1958

STRASSER, Susan. *Waste and Want: A Social History of Trash*, Pantheon, New York, 2001

STRAUVEN, Wanda (coord.), *The Cinema of Attractions Reloaded*, Amsterdam University Press, 2006

STRAUVEN, Wanda, „The art of teaching against the grain: a tribute to Thomas Elsaesser’s media-archaeological methods”, *Early Popular Visual Culture*, 2020, vol. 18, nr. 4, p. 368-382

STRAUVEN, Wanda, *Touchscreen Archaeology: Tracing Histories of Hands-On Media Practices*, Meson Press, Lüneburg, 2021

STURKEN, Marita, THOMAS, Douglas, BALL-ROKEACH, Sandra J. (coord.), *Technological Visions. The Hopes and Fears That Shape New Technologies*, Temple University Press, Philadelphia, 2004

SUNG, Kyungeueng, „A Review on Upcycling: Current Body of Literature, Knowledge Gaps and a Way Forward”. Prezentare susținută în cadrul *ICECESS 2015: 17th International Conference on Environmental, Cultural, Economic and Social Sustainability*, Veneția, Italia, 13-14 aprilie 2015

TISCHLEDER, Babette B., WASSERMAN, Sarah (coord.), *Cultures of Obsolescence. History, Materiality and the Digital Age*, Palgrave Macmillan, Londra, New York, 2015

THORBURN, David , JENKINS, Henry (coord.), *Rethinking Media Change. The Aesthetics of Transition*, MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 2003

TRIBBE, Evelyn, *Early Modern Actors and Shakespeare's Theatre: Thinking with the Body*, Bloomsbury Publishing, Londra, 2017

TURQUETY, Benoît, *Inventing Cinema*, Amsterdam University Press, 2019

TUSCHLING, Anna, „Historical, technological and medial a priori: on the belatedness of media”, *Cultural Studies*, vol. 30, nr. 4, 2016, pp. 680-703

ȚICHINDELEANU, Ovidiu, PETROVSZKY, Konrad, *Revoluția română televizată: Contribuție la istoria culturală a mediilor*, Ideea Design and Print, Cluj, 2009

UTZ, Sonja, WOLFERS, Lara N., „How-to videos on YouTube: the role of the instructor”, *Information, Communication & Society*, vol. 25, nr. 7, 2022, p. 959-974

VAN DEN OEVER, Annie, GUNNING, Tom, „Viktor Shklovsky’s Ostrannenie and the ‘Hermeneutics of wonder’”, *Early Popular Visual Culture*, vol. 18, nr. 1, 2020, pp. 15-28

VEBLEN, Thorstein, *The Theory of the Leisure Class*, Oxford University Press, Oxford, 2007

VISCHER, Friedrich Theodor, „Vernünftige Gedanken über die jetzige Mode”, *Morgenblatt für gebildete Leser*, Stuttgart, München, 1859

VISCHER, Friedrich Theodor, NEUMANN, Michael, *Mode und Cynismus*, Kulturverlag Kadmos, Berlin, 2006

VON DASSANOWSKY, Robert (coord.), *Quentin Tarantino's Inglourious Basterds: A Manipulation of Metacinema*, Continuum, New York, Londra, 2012

WERSHLER, Darren, EMMERSON, Lori, PARIKKA, Jussi. *The Lab Book. Situated Practices in Media Studies*, Minnesota University Press, Minneapolis, 2022

WHITE, E. B., *Farewell to Model T & From Sea to Shining Sea*, The Little Bookroom, New York, 2003

WINTHROP-YOUNG, Geoffrey. *Kittler and the Media*, Polity Press, Cambridge, Anglia, 2011

WISWEDE, Günter, *Soziologie des Verbraucherverhaltens*, Ferdinand Enke Verlag, Stuttgart, 1972

ZIELINSKI, Siegfried, *Audiovisions. Cinema and Television as Entr’Actes in History*, trad. Gloria Custance, Amsterdam University Press, 1999

ZIELINSKI, Siegfried, *Deep Time of the Media. Towards an Archeology of Hearing and Seeing by Technical Means*, trad. Gloria Custance, MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 2006

ZIMRING, Carl A., „Upcycling in History: Is the Past a Prologue to a Zero-Waste Future? The Case of Aluminum”, *RCC Perspectives*, nr. 3, A FUTURE WITHOUT WASTE? Zero Waste in Theory and Practice, 2016, pp. 45-52

ZOLLER SEITZ, Max, *The Wes Anderson Collection*, Abrams Books, New York, 2013

Bibliografie WEB

ADAMS, Tim, „Tacita Dean: The Acclaimed British Artist Poised to Make History”, *The Guardian*, 11 martie 2018, <https://www.theguardian.com/artanddesign/2018/mar/11/tacita-dean-interview-celluloid-heroine-london-exhibitions-film>, accesat pe 23 aprilie 2022

„ALL OVER”, *LightCone.org*, <https://lightcone.org/en/film-2854-all-over>, accesat pe 12 mai 2023

BAILEY, Jason, „Is ‘Fantastic Mr. Fox’ the Quintessential Wes Anderson Movie?”, *Flavorwire.com*, 18 februarie 2014, <https://www.flavorwire.com/439302/is-fantastic-mr-fox-the-quintessential-wes-anderson-movie>, accesat pe 4 octombrie 2022

BARDAN, Alexandra, „Fenomenul video în România anilor ‘80: între secretul lui Polichinelle și Operațiunea „Mica publicitate””, *Iscoada*, 7 octombrie 2021, https://iscoada.com/text/fenomenul-video-in-romania-anilor-80-intre-secretul-lui-polichinelle-si-operatiunea-mica-publicitate/?fbclid=IwAR2DkAkq-Smup9ieb79fqL5a9D4EfenbYDhPtkB_LmRutScfweYzYpd0UXM, accesat pe 29 ianuarie 2023

BEYL, Cameron, „Ultimate Guide To Wes Anderson And His Directing Technique”, *Indie Film Hustle*, 1 iulie 2022, <https://indiefilmhustle.com/wes-anderson/>, accesat pe 11 octombrie 2022

BOULLY, Fabien, „Philippe Garrel, moments précieux”, *Débordements*, 27 februarie 2018, <https://www.debordements.fr/Philippe-Garrel-l-experience-interieure-exterieure-655#nb40>, accesat pe 15 martie 2023

„BOUQUETS 11-20”, *LightCone.org*, <https://lightcone.org/en/film-6451-bouquets-11-20>, accesat pe 16 mai 2023

BRODY, Richard, „Review: Quentin Tarantino’s Obscenely Regressive Vision of the Sixties in ‘Once Upon a Time...in Hollywood’”, *The New Yorker*, 27 iunie 2019, <https://www.newyorker.com/culture/the-front-row/review-quentin-tarantinos-obscenely-regressive-vision-of-the-sixties-in-once-upon-a-time-in-hollywood>, accesat pe 2 august 2022

BUNCH, Sonny, „Wes Anderson understands aesthetics are no match for politics”, *The Washington Post*, 3 noiembrie 2021,

<https://www.washingtonpost.com/opinions/2021/11/03/french-dispatch-wes-anderson-aesthetics-vs-politics/>, accesat pe 21 septembrie 2022

BYRNE, Robert, FOURNIER, Caroline, GANT, Anne, RUEDEL, Ulrich, *The Digital Statement Part III. Image Restoration, Manipulation, Treatment, and Ethics*, fiafnet.org, www.fiafnet.org/pages/E-Resources/Digital-Statement-part-III.html#_ftnref6, accesat pe 23 ianuarie 2022

caffenol, <https://www.caffenol.org/>, accesat pe 18 mai 2023

„Cannes 2014 - Quentin Tarantino: The Press Conference”, *YouTube.com*, https://www.youtube.com/watch?v=K32kOkXsnqM&t=2645s&ab_channel=FestivaldeCannes%28Officiel%29, accesat pe 31 iulie 2022

CAO, Lilly. „The Future of the Old: How Ancient Construction Techniques are Being Updated”, *ArchDaily*, 4 februarie 2020, <https://www.archdaily.com/933010/the-future-of-the-old-how-ancient-construction-techniques-are-being-updated>, accesat pe 15 martie 2023

CHITWOOD, Adam, „Major Film Studios Renew Deal with Kodak to Keep Celluloid Film Alive”, *Collider.com*, 30 ianuarie 2020, <https://collider.com/major-film-studios-renew-kodak-deal-to-keep-celluloid-film-alive/>, accesat pe 20 aprilie 2022

COOPERRIDER, Kensy, „Handy Mnemonics: The Five-Fingered Memory Machine”, *The Public Domain Review*, <https://publicdomainreview.org/essay/handy-mnemonics?fbclid=IwAR2Xz-aXTxP6aZ8g2VyDCxcBJOyOG0mS9Zc1N9hkwRpJakymHR0jDnLVyoI>, accesat pe 6 mai 2022

DAVIS, James, CASSON, Catherine, LEE, John, „Recycling and upcycling waste in the late medieval urban economy”, *On History*, 3 februarie 2021, <https://blog.history.ac.uk/2021/02/recycling-and-upcycling-waste-in-the-late-medieval-urban-economy/>, accesat pe 4 aprilie 2023

„Decomposition”, *National Film and Sound Archive of Australia*, <https://www.nfsa.gov.au/preservation/preservation-glossary/decomposition>, accesat pe 3 martie 2023

DELLA NOCE, Elio, BEAUVAIS, Yann. „Un tournant écologique dans le cinéma expérimental français ?”, *Dervies.tv*, 24 februarie 2022, <http://derives.tv/un-tournant-ecologique-dans-le-cinema-experimental-francais/>, accesat pe 16 mai 2023

DORAN, James, „Digital cameras trigger 15,000 job losses at Kodak”, *The Times*, 23 ianuarie 2004, <https://www.thetimes.co.uk/article/digital-cameras-trigger-15000-job-losses-at-kodak-kmzvbp77lcf>, accesat pe 28 mai 2022

DUQUE, Elena, „Celluloid and Self-Sufficiency: Artist-Run Labs”, *Self-Sufficiency: Artist-Run Labs*, *CCCB Lab Research and Innovation in the Cultural Sphere*, 23 februarie 2016, <https://lab.cccb.org/en/celluloid-and-self-sufficiency-artist-run-labs/>, accesat pe 1 mai 2023

ELLIOTT, Nicholas, „Eugène Green”, *Bomb Magazine*, 10 decembrie 2014, <https://bombmagazine.org/articles/eug%C3%A8ne-green/>, accesat pe 20 februarie 2023

EMERSON, Jim, „Digital Dilemmas: You want pixels with that?”, *RogerEbert.com*, 6 martie 2012 <https://www.rogerebert.com/scanners/digital-dilemmas-you-want-pixels-with-that>, accesat pe 14 aprilie 2023

Erkki Huhtamo. Media Archaeologist, Historian, Exhibition Curator,
<http://www.erkkihuhtamo.com/collection/>, accesat pe 11 februarie 2023

FilmLabs.org, <https://www.filmlabs.org/>, accesat pe 1 mai 2023

FOUNDAS, Scott, „Christopher Nolan Rallies the Troops to Save Celluloid Film”, *Variety.com*, 11 martie 2015, <https://variety.com/2015/film/columns/christopher-nolan-rallies-the-troops-to-save-celluloid-film-1201450536/>, accesat pe 24 aprilie 2022

GROS DE GASQUET, Julia, „Eugène Green et la déclamation baroque : réinventer la langue ?”, *Revue Sciences/Lettres*, nr. 6/2019, <http://journals.openedition.org/rsl/2459>, accesat pe 23 februarie 2023

GUINNESS, Harry, „The best AI image generators in 2023”, *Zapier*, <https://zapier.com/blog/best-ai-image-generator/>, accesat pe 21 mai 2023

HAGENER, Malte, VAN DEN OEVER, Annie. „The past is always changing: An interview with Tom Gunning”, *NECSUS. European Journal of Media Studies*, 8 decembrie 2022, <https://necsus-ejms.org/the-past-is-always-changing-an-interview-with-tom-gunning/>, accesat pe 3 ianuarie 2023

HAMEDY, Saba, „Google, Paramount team up to create ‘Interstellar Space Hub’,” *LA Times*, 3 octombrie 2014, <https://www.latimes.com/entertainment/envelope/cotown/la-et-ct-interstellar-paramount-google-space-hub-20141003-story.html>, accesat pe 2 mai 2022

Handmade cinema, <https://handmadecinema.com/>, accesat pe 21 aprilie 2023

JARVEY, Natalie, „Google Promotes Christopher Nolan’s *Interstellar* With Interactive Digital Hub,” *The Hollywood Reporter*, 3 octombrie 2014, <https://www.hollywoodreporter.com/movies/movie-news/google-promotes-christopher-nolans-interstellar-738067/>, accesat pe 2 mai 2022

„Jurassic Park”, *Industrial Light & Magic*, <https://www.ilm.com/vfx/jurassic-park/>, accesat pe 11 septembrie 2022

KASMAN, Daniel, KNIGHT, Ryland Walker, VISHNEVETSKY, Ignatiy, „Frontiers of Extinction: A Conversation About Michael Mann’s « Public Enemies »”, *MUBI*, 22 iulie 2009, <https://mubi.com/notebook/posts/frontiers-of-extinction-a-conversation-about-michael-manns-public-enemies>, accesat pe 15 aprilie 2023

KIOSSEV, Alexander, „The Self-Colonizing Metaphor”, *Monument to Transformation.org*, <http://monumenttotransformation.org/atlas-of-transformation/html/s/self-colonization/the-self-colonizing-metaphor-alexander-kiossev.html>, accesat pe 23 februarie 2023

KHATEEB, Almas, „World Photography Day: Meet the Man Who Owns 4,425 Vintage Cameras”, *The Quint*, 19 august 2020, <https://www.thequint.com/lifestyle/life/world-camera-day-dilish-parekh-photography-largest-vintage-collection#read-more>, accesat pe 15 februarie 2023

KRTILOVA WEIMAR, Katerina. „Inverse Motion of Thinking: On Technoscience, Gesture, and Writing,” *MAP: Media, Archive, Performance*, nr. 7, aprilie 2016, <http://www.perfomap.de/map7/media-performance-on-gestures/inverse-motion-of-thinking-on-technoscience-gesture-and-writing>, accesat pe 8 mai 2022

„LaborBerlin 2.0 Film Ain’t Dead”, *Vimeo.com*, februarie 2016, https://vimeo.com/153073550?embedded=true&source=vimeo_logo&owner=6004500, accesat pe 30 aprilie 2023

„LANDFILL 16”, *Jennifer Reeves*, http://www.jenniferreevesfilm.com/pages/artpage_1.php?page=1, accesat pe 17 mai 2023

LARCHER, Jonathan, „Des images en panne ? Défectibilité des vidéos d’un village roumain”, *Techniques & Culture*, vol. 72 (2019), <http://journals.openedition.org/tc/12338>, accesat pe 30 ianuarie 2023

LARCHER, Jonathan, „Shot and never seen again: Videotapes as waste and merchandise in post-socialist Romania”, *NECSUS*, primăvară 2021, <https://necsus-ejms.org/shot-and-never-seen-again-videotapes-as-waste-and-merchandise-in-post-socialist-romania/>, accesat pe 30 ianuarie 2023

LEFEBVRE, Simon, „Obsolescence et nécessité du toucher dans le cinéma numérique hollywoodien”, *Entrelacs*, nr. 10, 2013, <http://journals.openedition.org/entrelacs/434>, accesat pe 5 septembrie 2022

LUBELL, Bernie, „How Not to Make a Phonautographe”, *Youtube.com*, 3 septembrie 2022, https://www.youtube.com/watch?v=Ys5AwgXxuWM&ab_channel=BernieLubell, accesat pe 5 februarie 2023

MACAULAY, Scott, „Movie Theaters to Receive Billions in Relief Funds as Part of the Save Our Stages Act (Updated)”, *Filmmaker Magazine*, 21 decembrie 2020, <https://filmmakermagazine.com/110781-movie-theaters-to-receive-billions-in-relief-funds-as-part-of-the-save-our-stages-act/#.YuZrEj1By3A>, accesat pe 31 iulie 2022

MANZ, Barry, „Analog: Still Alive and Well”, *Electronic Design*, 19 septembrie 2018, <https://www.electronicdesign.com/technologies/analog/article/21807017/analog-still-alive-and-well>, accesat pe 19 ianuarie 2023

MARCHANT, Sarah, “Interview with Industrial Designer Boris Bally,” *Goedecker’s Home Life*, 29 ianuarie 2014, <https://en.paperblog.com/interview-with-industrial-designer-boris-bally-782805/>, accesat pe 3 aprilie 2023

MCCARTHY, Jesse Dylan, „Proust au téléphone. Placer la Recherche sur écoute”, *Transposition*, vol. 6/ 2016, 20 martie 2017, <http://journals.openedition.org/transposition/1491>, accesat pe 16 martie 2023

MENDELOVICH, Yossy, „Christopher Nolan’s ‘Oppenheimer’ Is The First to be Shot on B&W IMAX”, *Y.M. Cinema Magazine*, 1 martie 2022, <https://ymcinema.com/2022/03/01/christopher-nolans-oppenheimer-is-the-first-to-be-shot-on-bw-imax/>, accesat pe 2 iunie 2022

MERRIFIELD, Rex, „Ancient farming techniques could help mitigate climate change effects”, *Horizon: the EU Research & Innovation Magazine*, 6 martie 2018, <https://ec.europa.eu/research-and-innovation/en/horizon-magazine/ancient-farming-techniques-could-help-mitigate-climate-change-effects>, accesat pe 15 martie 2023

MORRIS, William, “The Decorative Arts: Their Relation to Modern Life And Progress. An Address Delivered Before the Trades’ Guild of Learning. December 4”, 1877. Disponibil online la <http://www.burrows.com/dec.html>, accesat pe 16 septembrie 2022

„National Overview: Facts and Figures on Materials, Wastes and Recycling”, *United States Environmental Protection Agency*, <https://www.epa.gov/facts-and-figures-about-materials-waste-and-recycling/national-overview-facts-and-figures-materials>, accesat pe 4 aprilie 2023

Nominoë.org, <https://nominoe.org/membres.php>, accesat pe 10 mai 2023

„Overall Tobacco Trends”, *American Lung Association*, <https://www.lung.org/research/trends-in-lung-disease/tobacco-trends-brief/overall-tobacco-trends>, accesat pe 22 martie 2023

PARIKKA, Jussi, „Zombie Media in Leonardo”, *Machinology: Machines, Ecology and some Media Theory* by Jussi Parikka, 5 septembrie 2012, <https://jussiparikka.net/2012/09/05/zombie-media-in-leonardo/>, accesat pe 26 mai 2022

PARRIKA, Jussi, *Machinology. Machine, Ecology and some Media Theory* by Jussi Parikka, <https://jussiparikka.net/category/german-media-theory/>, accesat pe 1 ianuarie 2023

PINKERTON, Nick, „Living in the Present: An Interview with Eugène Green”, *Reverse Shot*, 20 mai 2015, https://reverseshot.org/interviews/entry/2026/eugene_green, accesat pe 20 februarie 2023

Phytogram, <https://phytogram.blog/>, accesat pe 18 mai 2023

PRAKASH, Siddharth, DEHOUST, Günther, GSELL, Martin, SCHLEICHER, Tobias, STAMMINGER, Rainer, *Einfluss der Nutzungsdauer von Produkten auf ihre Umweltwirkung: Schaffung einer Informationsgrundlage und Entwicklung von Strategien gegen „Obsoleszenz”*, Umweltbundesamt, Dessau-Roßlau, februarie 2016, www.umweltbundesamt.de/en/publikationen/einfluss-der-nutzungsdauer-von-produkten-auf-ihre-1, accesat pe 11 ianuarie 2022

REMI: Re-Engineering Moving Image, <http://re-mi.mire-exp.org/about/>, accesat pe 1 mai 2023

Rescue&Restore, <https://www.youtube.com/@RescueRestore>, accesat pe 6 aprilie 2023

Reset the Apparatus!, <http://www.resettheapparatus.net/>, accesat pe 4 mai 2023

REY, Nicolas, „De la cave aux cuisines (2007-2012)”, *L’Abominable.org*, 2014, <https://www.l-abominable.org/historique/de-la-cave-aux-cuisines/>, accesat pe 9 mai 2023

ROY, Elodie A., ERNST, Wolfgang, „For a radical media archaeology: A conversation with Wolfgang Ernst”, *NECSUS*, 28 mai 2017, <https://necsus-ejms.org/for-a-radical-media-archaeology-a-conversation-with-wolfgang-ernst/>, accesat pe 20 decembrie 2022

SANSON, David, „Mélancolie de la résistance – Un entretien avec Eugène Green”, *Le blog de David Sanson*, 3 iunie 2019, <https://sanson david.wordpress.com/2019/06/03/melancolie-de-la-resistance-un-entretien-avec-eugene-green/>, accesat pe 25 februarie 2023

SHARMA, Manu, „Video in retrograde: Talking analog video arts practices with artist Misha Lozovoy”, *Stir World*, 20 iunie 2022, <https://www.stirworld.com/see-features-video-in-retrograde-talking-analog-video-arts-practices-with-artist-misha-lozovoy>, accesat pe 20 aprilie 2023

SHEEHAN, Matt, “How Google took on China—and lost”, *MIT Technology Review*, 19 decembrie 2018, <https://www.technologyreview.com/2018/12/19/138307/how-google-took-on-china-and-lost/>, accesat pe 23 decembrie 2021

SMALL, Christopher, „“My Production Costs the Same as a Digital Film”: Philippe Garrel on The Salt of Tears”, *Filmmaker Magazine*, 22 septembrie 2020, <https://filmmakermagazine.com/110319-my-production-costs-the-same-as-a-digital-film-philippe-garrel-on-the-salt-of-tears/#.ZBGk4hVBxEZ>, accesat pe 15 martie 2023

SMITH, Jordan M, „Criterion Collection: Fantastic Mr. Fox. Blu-ray Review”, *IconCinema.com*, 18 februarie 2014, <https://www.ioncinema.com/news/disc-reviews/criterion-collection-the-fantastic-mr-fox-blu-ray-review>, accesat pe 5 octombrie 2022

„SOURCES”, *LightCone.org*, <https://lightcone.org/en/film-8116-sources>, accesat pe 16 mai 2023

South China Morning Post, „Hong Kong camera guardian David Chan spent 60 years collecting vintage gear”, *Youtube.com*, 24 octombrie 2020, https://www.youtube.com/watch?v=BXLxnc_8qw4, accesat pe 14 februarie 2023

STERN, Mathieu, „Using a 140 Year Old Lens to Shoot a Video”, *Youtube.com*, ianuarie 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=P64uoq69-2M>, accesat pe 8 februarie 2023

STERN, Mathieu, „This Crazy Lens Was used by Russian SPIES (CYCLOP)”, *Youtube.com*, iulie 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=8J5Zbbw4cnw>, accesat pe 8 februarie 2023

STERN, Mathieu, „This Rare And Weird Medical Lens Shoots Amazing Macro”, *Youtube.com*, februarie 2019, <https://www.youtube.com/watch?v=kUko6680oCE>, accesat pe 8 februarie 2023

STERN, Mathieu, „Shooting with an Extraordinary 150 Year-old Camera”, *Youtube.com*, 2 iulie 2019, https://www.youtube.com/watch?v=AE1bMc8tGWs&ab_channel=MathieuStern, accesat pe 8 februarie 2023

STERN, Mathieu, „Developing 120-Year-Old Photos found in a Time Capsule”, *Youtube.com*, 25 februarie 2020, https://www.youtube.com/watch?v=IoDj4mXdqmc&ab_channel=MathieuStern, accesat pe 6 februarie 2023

STERN, Mathieu, „Filming a Cinematic Video with A 20 Year Old Camcorder”, *Youtube.com*, 5 ianuarie 2022, <https://www.youtube.com/watch?v=xG2hyP-dZGc&t=230s>, accesat pe 8 februarie 2023

TERPAK, Frances, „The Other Side of Werner Nekes”, *Nekes Collection of Optical Devices, Prints, and Games, Special Collections. Getty Center for the History of Art and the Humanities*, 1997, http://wernernekes.de/00_cms/cms/front_content.php?i-dart=531, accesat pe 16 februarie 2023

„The Artist’s Cinematographer Speaks”, *Studio Daily*, 17 februarie 2012, <https://www.studiodaily.com/2012/02/the-artists-cinematographer-speaks/>, accesat pe 27 iunie 2022

The Dead Media Project, <http://www.deadmedia.org/index.html>, accesat pe 21 ianuarie 2022

The Digital Statement. Recommendations for digitization, restoration, digital preservation and access, *fiafnet.org*, www.fiafnet.org/pages/E-Resources/Digital-Statement.html#_ftn12 accesat pe 23 ianuarie 2022

„The London Film Co-op”, *MalcomLeGrice.com*, <https://www.malcolmlegrice.com/film-co-op>, accesat pe 26 aprilie 2023

The Variable Media Initiative, <https://www.guggenheim.org/conservation/the-variable-media-initiative>, accesat pe 13 mai 2021

The Vintage Filmmaker, „Vintage Camera Find! - Historic Bell & Howell”, *Youtube.com*, 18 septembrie 2020, https://www.youtube.com/watch?v=vKcSfapA0-E&t=86s&ab_channel=TheVintageFilmmaker accesat pe 6 februarie 2023

The Vintage Filmmaker, „I use a Vintage Movie Camera in 2020 and develop the film!!!”, *Youtube.com*, 10 octombrie 2020, https://www.youtube.com/watch?v=adDZvX_FZug&t=989s&ab_channel=TheVintageFilmmaker, accesat pe 6 februarie 2023

„The World's Largest Camera Collection Belongs to a Government Worker in Mumbai”, *Gizmodo.com*, 11 septembrie 2019, <https://gizmodo.com/the-worlds-largest-camera-collection-belongs-to-a-gover-1837913018>, accesat pe 13 februarie 2023

Timeline of Historical Film Colors, <https://filmcolors.org/>, accesat pe 16 ianuarie 2022

„Typing Through Time: Keyboard History”, *Das Keyboard Blog*, <https://www.daskeyboard.com/blog/typing-through-time-the-history-of-the-keyboard/#designtw>, accesat pe 31 ianuarie 2023

URLUS, Esther. „To Boldly Go: a starters guide to hand made and d-i-y films”, autopublicat, 2008, <https://estherurlus.hotglue.me/d-i-y>, accesat pe 8 mai 2023

URLUS, Esther, „film experiments on handmade silver gelatin emulsion and color methods”, *Esther Urlus*, 2013, <https://estherurlus.hotglue.me/visuals>, accesat pe 7 mai 2023

URLUS, Esther, „Audition - Dir/Prod/Cam: Esther Urlus, 3'15 min, 16mm hand processed & printed colour print stock, 2011”, *Esther Urlus*, <https://estherurlus.hotglue.me/audition>, accesat pe 9 mai 2023

WILLIAMS, Blake, „Going for Baroque: The Films of Eugène Green”, *Cinema Scope*, <https://cinema-scope.com/features/tiff-2014-la-sapienza-eugene-green-france-wavelengths/>, accesat pe 21 februarie 2023

WILSON, Chuck, „Quentin Tarantino on the New Beverly: After 7 Years as Owner, I Wanted to Make it Mine”, *LA Weekly*, 5 septembrie 2014, <https://www.laweekly.com/quentin-tarantino-on-the-new-beverly-after-7-years-as-owner-i-wanted-to-make-it-mine/>, accesat pe 31 iulie 2022

WILSON, Mick, VAN RUITEN, Schelte (coord.), *SHARE. Handbook for Artistic Research Education*, European League of Institute of the Arts, 2013, <https://elia-artschools.org/page/SHARE-Handbook-for-Artistic-Research-Education>, accesat pe 19 aprilie 2023

YUE, Genevieve, „Kitchen Sink Cinema: Artist-Run Film Laboratories”, *Film Comment*, <https://www.filmcomment.com/blog/artist-run-film-laboratories/>, accesat pe 3 iunie 2023